

ОСОБЛИВОСТІ ПРЕДМЕТНО-ПЕДАГОГІЧНИХ ЗДІБНОСТЕЙ ВИКЛАДАЧІВ ВНЗ ГУМАНІТАРНОГО ПРОФІЛЮ

Мамічева О.В.

доктор психол.наук, професор,
декан факультету спеціальної освіти Донбаського державного педагогічного
університету

Крюкова М.А.

канд. психол.наук, доцент
кафедри загальної психології та психології розвитку особистості
ОНУ імені І.І.Мечникова

Емпіричним шляхом встановлені предметно-педагогічні здібності викладачів вищих навчальних закладів гуманітарного та негуманітарного профілів за предметами, які вивчались нами (психологія, дефектологія, українська мова та література, образотворче мистецтво і математика); проведено порівняльний аналіз між показниками та компонентами цих предметів.

З метою визначення першочерговості у розвитку предметно-педагогічних здібностей нами встановлена ієрархія вибору показників предметно-педагогічних здібностей за предметами, яка дозволила віднести їх до першого, другого і третього рівнів. Проведене дослідження дозволило встановити, що у викладачів гуманітарного профілю кількість предметних, тобто специфічних показників, зростає, а у негуманітарного - зменшується.

Всі показники систематизовані нами у чотири компонента: соціальні, психологічні, педагогічні, предметні. Показники, які мають ці кількісні величини потребують найбільшої уваги при їх розвитку. Порівняльний аналіз результатів дослідження викладачів вищих навчальних закладів гуманітарного та негуманітарного профілів показав, що при вибірці показників предметно-педагогічних здібностей практично відсутня різниця: всі викладачі обирають показники як професійно-педагогічні, так і предметно-педагогічні. Встановлено, що математики не залежно від стажу роботи на перше місце відносять не предметно-педагогічні, а професійно-педагогічні. При порівнянні результатів факторного аналізу у всіх викладачів визначені провідними ті фактори, що характеризують професійно-педагогічні здібності. В той же час, викладачі гуманітарного профілю наприклад, викладачі психології відносять до розкриття фактору як професійно-педагогічні, так і предметно-педагогічні.

На відміну від них, у викладачів негуманітарного профілю, більш використовуються професійно-педагогічні показники.

Крім того, тільки у математиків (магістрів) було виділено фактор «організаційно-педагогічна діяльність». Ми пояснюємо цей факт тим, що, на наш погляд, для математиків-магістрів більш притаманна логічність мислення та чітка послідовність виконання завдань, що й дозволило вивести цей показник на перше місце.

Встановлені розбіжності у внесках індивідуальних властивостей пояснюються нами самою специфікою етапу професіоналізації. Тобто, найбільш ефективний у професійній діяльності той випускник, який активно її освоює, наполегливо і послідовно вдосконалює свої предметно-педагогічні здібності, та має можливість для творчої самоти; той молодий викладач, який емоційно стабільний, відкритий людям, енергійний і гнучкий у вирішенні педагогічних ситуацій, має особливу чутливість до навколишнього світу, позитивно ставиться до студентів та інших учасників освітнього процесу; той досвідчений викладач, що зберігає професійну конкурентоспроможність, упевнений у собі, позитивно сприймає педагогічну діяльність.

Оскільки в основі різних компонентів педагогічних здібностей викладачів лежать різні, часом протилежні прояви індивідуальних властивостей або їхніх сполучень, правомірно говорити про існування різних шляхів досягнення успіху у професійній діяльності. Ці шляхи, цілком ймовірно, є стильовими характеристиками даного викладача.

Професійно-педагогічні і предметно-педагогічні здібності викладачів детерміновані різними наборами психологічних властивостей їхньої індивідуальності. При цьому професійно-педагогічні здібності, особливо на етапі отримання професії, більшою мірою обумовлені особистісними властивостями, а предметно-педагогічні – нейродинамічними та психодинамічними.